

H.Ü. EĞİTİM FAKÜLTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKLERİ İLE İLGİLİ BEKLENTİLERİ

Yard. Doç. Dr. Münire ERDEN (*)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Günümüz Türkiye'sinde işsizlik en önemli toplumsal sorunlarda biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuşkusuz bu sorun büyük ölçüde ülkemizin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik koşullardan kaynaklanmaktadır. Ancak, yükseköğretim kurumlarında yetiştirilen insangücü ile toplumun ihtiyacı olan insangücü arasındaki niceliksel ve niteliksel farklılık, bir yandan insangücü verimini düşürürken diğer yandan yükseköğrenim görmüş kişilerin de işsiz kalmalarına neden olmaktadır. Bu sorun özellikle sosyal bilimler alanındaki bazı bölümlerden mezun olan kişiler için daha önem kazanmaktadır.

Bu bölümlerden mezun olanların iş bulmada zorluk çekmeleri, çoğunlukla uzmanlık alanlarının dışında çalışmak zorunda kalmaları ya da iş bulamamaları, bu bölümlerde okuyan öğrencilerin de meslekleri ile ilgili geleceğe yönelik beklentilerini olumsuz yönde etkilediği gözlenmektedir. Bu durumun öğrencilerin okula ve derslere karşı tutumlarını, ders çalışmaya yönelik güdülerini ve okul başarılarını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülebilir.

Bu araştırmada, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümüne devam eden öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklentilerinin nasıl olduğu ve öğrencilerin beklentileri ile akademik başarıları arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır.

Öğrencilerin Meslekleri ile İlgili Beklentileri

Beklenti, bireylerin gerçekleri gözönünde bulundurarak, gelecekteki performanslarını tahmin etmeleri ya da gelecekteki performansları hakkında yargıda bulunmalarınıdır. Bireylerin dilekleri ile beklentileri arasında yakın ilişki olmasına karşın dilekte gerçekten çok bireyler, arzuları gibi duyguları önemli rol oynar (Günçer, 1982, s. 244).

Dilekler genellikle beklentilerden daha üst düzeydedir. Dileklerin gerçekleştirilmesini güçleştiren birçok engel bulunmaktadır. Bu engeller bireyin beklenti düzeyini düşürür. Bireyin beklentileri gerçeklere dayalı olmakla birlikte,

(*) H.Ü. Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

gerçeğin birey tarafından nasıl algılandığı da önemlidir. Bu da bireyin geçirdiği yaşantılara bağlı olarak değişir.

Öğrencilerin mesleki beklentileri ile ilgili araştırmalar, öğrencilerin mesleki beklentilerinin, babanın mesleği ve ailenin çocukta eğitimle ilgili beklentileri tarafından etkilendiğini göstermektedir. Ailenin yanısıra, okul yaşantıları ve öğretmenin öğrenci ile ilgili beklentilerinin de öğrencilerin akademik ve mesleki beklentilerini etkilediği saptanmıştır. Ancak bu araştırmalar lise ve liseden alt düzeydeki eğitim kurumlarına devam eden öğrenciler üzerinde yürütülmüştür.

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin meslekleri ile ilgili beklentileri incelenmiştir. Öğrencilerin meslekleri ile ilgili geleceğe yönelik beklentilerini belirlemek amacıyla ölçme aracı geliştirilirken öğrencilerin bu konudaki görüşleri alınmıştır. Görüşlerin değerlendirilmesi sırasında öğrenci beklentilerinin iki konuda yoğunlaştığı görülmüştür. Bunlar mezun olduktan sonra meslekleri ile ilgili bir iş bulabilme ve meslekleri ile ilgili bir işte çalışırken başarılı olmaktır.

Üniversite Eğitim Programları öğrencilere belli bir meslekle ilgili gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaya yönelik olduğu için, üniversite öğrencilerinin mesleki beklentilerinin devam ettikleri eğitim programından etkilenmesi beklenir. Öğrencilerin aldıkları derslerde kazandıkları bilgi ve becerilerin kendilerine ne derecede yararlı olacağı hakkındaki yargıları, öğretmenlerin kendi başarıları hakkında verdiği dönütler beklenti düzeylerini etkiler.

Bu nedenle toplumun ihtiyaçları ve öğrencinin eğitim ihtiyacına uygun olarak hazırlanmış bir eğitim programına devam eden öğrencinin mesleğe yönelik beklentisinin olumlu olması beklenir. Ayrıca öğrencilerin eğitim programında yer alan hedeflere ulaştıkça, yani sınıf düzeyleri yükseldikçe beklentilerinin de olumlu yönde gelişmesi gerekir.

Ancak eğitim programları dışında, araştırmanın yürütüldüğü öğrenci grubunun mesleki beklentilerini etkileyebilecek bir başka değişken daha vardır. Bu da, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencilerinin meslekleri ile ilgili bir işte çalışma imkânı bulmalarında güçlük çekecekleri biçimindeki algıdır. Bu nedenle bundan sonraki bölümlerde Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü tanıtıldıktan sonra, öğrencilerin mesleki beklentilerini etkileyebilecek iki değişken, istihdam sorunu ve uygulanmakta olan eğitim programları üzerinde durulacaktır.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilâtı hakkında 41 sayılı hükümlere göre 20 Temmuz 1982 tarihinde kurulmuştur (1). Fakülte, Eğitim Bilimleri, Fen Eğitimi ve Yabancı Diller Eğitimi Bölümlerinden oluşmaktadır.

(1) Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi kurulmadan önce, Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi içinde Eğitim Bölümü ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümleri olarak iki bölüm halinde lisans üstü ve öğretmenlik sertifikası programları yürütmekteydi.

Eğitim Bilimleri B6lümü ise Eğitim Programları ve 6đretim, Eğitimde 6lçme ve Değerlendirme, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ile Eğitim Y6netimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi (2) anabilim dallarından oluşmaktadır.

Eğitim Bilimleri b6lümü ilk kez 1983 - 84 6đretim yılında ilk mezunlarını vermiştir. Anabilim dallarına lise ve dengi okullarından mezun olan ve 6SYM tarafından yapılan seçme sınavlarında başarıla olan 6đrenciler kabul edilmektedir. 6đrenim sũresi 4 yıldır.

Anabilim dallarının amaçları Fakũlte kayıtlarında ř6yle belirlenmiştir:

1. Eğitim Programları ve 6đretim Anabilim Dalı: Okullara, Bakanlık ve kurumların eğitim birimlerine, Talim Terbiye Daresi'ne uzman, uzman yardımcısı, Eğitim Programları ve 6đretim elemanı yetiştirmek.

2. Eğitimde 6lçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı: Okullarda ve Kamu kuruluşlarının eğitim birimlerinde 6lçme ve değerlendirme konusunda dũzenlemeler yapacak ve yũrũtecek, 6lçme araçları geliştirecek, uygulayacak ve sonuçları yorumlayacak elemanlar yetiştirmek.

3. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı okullarda, rehberli merkezlerinde, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda, ũniversitelerin mediko-sosyal merkezlerinde, sanayide, diğer kamu ve 6zel kuruluşlarda lisans, lisans ũstũ ve doktora dũzeyinde ihtiyaç duyulan psikolojik danışma ve rehberlik seçimi ve halkla ilişkiler konularında uzman yardımcısı ve uzmanlar yetiştirmek.

Tũrkiye'de Eğitim Uzmanlarının Durumu

Eğitim uzmanı, değerlişik sistemlerde, kurumlarda ve kademelerde 6đretme ve 6đrenme ortamını en etkili biçimde oluşturarak eğitimin amaçlarını gerçekteştirmek y6ntemlere, 6đretmenlere, 6đrencilere, velilere kılavuzluk ve yardım edecek nitelikte, eğitim bilimlerinin bir dalında, kuramsal alanda ve uygulamada uzmanlaşmış kişidir (Onbirinci Eğitim řũrası, 1982, s. 108).

ũlkemizde eğitim uzmanlığı eğitimine 1960'lı yıllarda bazı ũniversitelerde Eğitim Fakũltesi veya B6lümü açılarak başlanmıştır. Bu fakũlte ve b6lũmlerin programları bũyũk 6lçũde Batı ũlkelerindeki uygulamalar 6rnek alınarak hazırlanmıştır.

1981 yılında Yũksek6đretim Kurumu'nun kuruluşundan sonra, Eğitim Fakũlteleri'nin sayısında 6nemli artış sağlanmıştır. Bununla birlikte lisans dũzeyinde eğitim uzmanı yetiştiren b6lũmlerin sayısı da artmıştır. Gũnũmũzde her yıl çeşitli Eğitim Fakũltelerinin, Eğitim Programları ve 6đretim Dalına 197, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Rehberlik ile Psikolojik Danışmanlık dalına 572, Eğitim

(2) Bu anabilim dalı en az ũç sene 6đretmenlik yapmış ve 6SYM seçme sınavlarında başarıla olan 6đrencileri kabul ettiği için 6đrenci sayısı diğer anabilim dallarına g6re oldukça azdır. Bu nedenle, Eğitim Y6netimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Anabilim Dalı araştırmanın dışında tutulmuştur.

Yönetimi ve Planlaması ile Eğitim Yöneticiliği ve Denetçiliği Dalına 156, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Dalına ise 40 öğrenci alınmaktadır. Öğrencilerin Fakülte ve dallarına göre dağılımı Tablo 1'de verilmektedir. (ÖSYM Öğrenci Kılavuzu, 1988).

Eğitim Uzmanlarının İstihdam Alanları

Eğitim Bilimlerinin Eğitim Uzmanlığı alanlarından mezun olanların aşağıdaki kurumlarda istihdam edilmeleri beklenmektedir:

1. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
2. Özel ve Resmi Kurumların Eğitim Birimleri
3. Eğitim Fakülte ve Bölümleri

TABLO 1.1
Eğitim Uzmanı Yetiştiren Fakülte ve Uzmanlık Dalları

Fakülte ve Uzmanlık Alanı	Öğrenci Kontenjanı
Ankara Üniversitesi Eğt. Bil. Fak.	
Eğitim Programları ve Öğretim	96
Eğitimde Psikolojik Hizmetler	96
Eğitim Yönetimi ve Planlaması	96
Boğaziçi Üniversitesi Eğt. Fak.	
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	30
Çukurova Üniversitesi Eğt. Fak.	
Eğitim Programları ve Öğretim	20
Gazi Üniversitesi Eğitim Fak.	
Eğitim Programları ve Öğretim	41
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	41
Eğitim Yöneticiliği ve Denetçiliği	80
Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fak.	
Eğitim Programları ve Öğretim	40
Eğitimde Psikolojik Hizmetler	40
Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme	40
Eğitim Yöneticiliği ve Denetçiliği	40
İnönü Üniversitesi Eğt. Fak.	
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	40
Eğitim Yöneticiliği ve Denetçiliği	40
Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğt. Fak.	
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	40
Manisa Celal Şevket Üniversitesi Atatürk Eğt. Fak.	
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	40
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğt. Fak.	
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	45

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı

Ülkemizde yükseköğretim kurumları dışında kalan tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı olduğu için eğitim uzmanlarına en fazla

programları ile Türkiye'deki çeşitli eğitim fakülte ve bölümlerine öğretim elemanı yetiştirmektedir.

Türkiye'de 20 Eğitim Fakültesi ve çeşitli üniversite ve eğitim fakültelerine bağlı 23 eğitim yüksek okulu bulunmaktadır. Bu fakülde ve yüksek okulların listesi aşağıdadır.

Eğitim Fakülteleri

1. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
2. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
3. Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi
4. Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi
5. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi
6. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi
7. Buca Eğitim Fakültesi
8. Gazi Eğitim Fakültesi
9. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
10. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi
11. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi
12. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
13. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi
14. Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi
15. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi
16. Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi
17. Fırat Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi
18. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi
19. Gazi Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi
20. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

Eğitim Yüksek Okulları

1. Ağrı Eğitim Yüksek Okulu
2. Erzincan Eğitim Yüksek Okulu
3. Hatay Eğitim Yüksek Okulu
4. Adana Eğitim Yüksek Okulu
5. Siirt Eğitim Yüksek Okulu
6. Diyarbakır Eğitim Yüksek Okulu
7. Demirci Eğitim Yüksek Okulu
8. Denizli Eğitim Yüksek Okulu
9. İzmir Eğitim Yüksek Okulu

10. Bolu Eğitim Yüksek Okulu
11. Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu
12. Kırşehir Eğitim Yüksek Okulu
13. Çanakkale Eğitim Yüksek Okulu
14. Edirne Eğitim Yüksek Okulu
15. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yüksek Eğitim Okulu
16. 100. Yıl Eğitim Yüksek Okulu
17. Gazi Üniversitesi Kız Sanat Eğitimi Yüksek Okulu
18. Giresun Eğitim Yüksek Okulu
19. İstanbul Eğitim Yüksek Okulu
20. Amasya Eğitim Yüksek Okulu
21. Samsun Eğitim Yüksek Okulu
22. Niğde Eğitim Yüksek Okulu
23. Selçuk Üniversitesi Kız Sanat Eğitim Yüksek Okulu

Bu üç istihdam alanı dışında, eğitim uzmanlarının, dershanelerde, çocuk yuvalarında ve yurtlarda da çalışma imkânları vardır.

Özetle, ülkemizde Eğitim Bilimleri Bölümleri, öğrencilerini büyük ölçüde Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile çeşitli kurum ve kuruluşların eğitim birimlerinin ihtiyacını karşılamak amacıyla yetiştirmektedirler. Elimizde bu kurum ve kuruluşların eğitim alanında yetişmiş insangücü ihtiyaçları hakkında kesin sayısal bilgiler bulunmamakla birlikte eğitim uzmanları için geniş bir istihdam alanı bulunduğu söylenebilir. Ancak, bu kurum ve kuruluşlarda Eğitim Uzmanı statüsünde çalışan birçok eleman eğitim uzmanlığı ile ilgili bir alandan mezun olmadıkları da bilinen bir gerçektir.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Uygulanmakta Olan Programlar

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü "Eğitim Programları ve Öğretim", "Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme" "Eğitimde Psikolojik Hizmetler" Anabilim Dalı Programları 1983 yılında hazırlanmıştır. Programlar hazırlanırken ilk iki yıl programlarının tüm anabilim dallarında ortak olması ilkesi benimsenmiştir. İlk iki yıllık programda öğrencilerin eğitimle ilgili temel bilim alanlarındaki eksikliklerini tamamlayıcı ve eğitimin temelleriyle ilgili alanların tanıtılmasına yönelik derslere yer verilmiştir. Son iki yılda ise her anabilim dalının kendi alanları için gerekli gördükleri bilgi ve becerileri kazandırıcı nitelikteki derslere ağırlık verilmiştir.

Anabilim dallarının dört yıllık eğitim programları incelendiğinde, programda yeralan dersleri dört grupta toplamak mümkün görünmektedir. Bunlar;

1. Bölüm dışı zorunlu seçmeli dersler
2. Eğitim bilimine katkıda bulunan temel bilim alanlarıyla ilgili dersler

3. Eğitimin temel alanlarıyla ilgili dersler

4. Anabilim dallarıyla ilgili dersler.

Bölüm Dışı Zorunlu ve Seçmeli Dersler: Bu dersler Yüksek Öğretim Kurumu'nca bütün üniversitelerde okutulması zorunlu kılınan derslerdir. Bunlardan Yabancı Dil (haftada dört saat), Türkçe Kompozisyon (haftada iki saat), Türk İnkılap Tarihi (haftada iki saat) tüm öğrenciler için zorunludur. Ayrıca öğrenciler Beden Eğitimi ve Güzel Sanatlarla ilgili bir dersi zorunlu olarak seçmektedirler. Bu derslerden Yabancı dil bir yıllık, diğerleri ise birer sömestrelidir. İki kredilik Türk İnkılap Tarihi dışında kalan dersler kredisizdir.

Eğitim Bilimine Katkıda Bulunan Temel Bilim Alanları ile İlgili Dersler: Bu dersler öğrencilerin temel bilim alanlarındaki bilgi eksikliklerini gidermek için ve bölüm derslerine hazırlanmalarını sağlamak amacıyla programa konulmuştur. Bu dersler tüm anabilim dalları için ortaktır ve büyük ölçüde birinci yıl programında yer almaktadır. Bunlar; Genel İktisat, Modern Biyoloji, Temel Matematik, Psikolojiye Giriş, Sosyolojiye Giriş, Felsefeye Giriş, Sosyal Antropolojiye Giriş ve Sosyal Psikoloji dersleridir. Herbiri üçer kredilik olan bu derslerden sadece Psikolojiye Giriş ve Sosyal Psikoloji dersleri Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından açılmaktadır. Diğer dersler ise üniversitedeki ilgili bölümlerce Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencileri için açılır ve içerikleri dersi veren bölümlerce saptanır.

Eğitimin Temel Alanları ile ilgili Dersler: Bunlar, Eğitim Bilimine Giriş, Gelişim Psikolojisi, Öğrenme Psikolojisi, Eğitim Felsefesi, Eğitim Sosyolojisi, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme, Program Geliştirmeye Giriş, Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Eğitim Tarihi, Karşılaştırmalı Eğitim, Eğitim Ekonomisi ve Eğitim Planlaması dersleridir. Bu dersler öğrencilere eğitimin temelleriyle ilgili temel kavram ilke ve olguların bilgisini kazandırmak ve Eğitim Bilimleri alanlarını tanıtmak amacıyla programa alınmıştır. Üçer kredilik olan bu derslerin büyük bir çoğunluğu ikinci yıl programında yer almaktadır.

Anabilim dalı programlarında yer alan bir kredilik Kaynak Tarama ve Rapor Yazma, üçer kredilik; İstatistik I ve II, Programlama I ve II, Bireyi Tanıma Teknikleri ve Ölçme Teknikleri dersleri ise öğrencilerin Eğitim Bilimleri alanında araştırma yapma becerilerini geliştirmeye yönelik derslerdir.

Anabilim Dalıyla İlgili Dersler: Bunlar öğrencilerin devam ettikleri anabilim dalında uzmanlaşmalarını sağlayacak derslerdir. Bu dersler anabilim dallarına göre aşağıda verilmiştir.

1. Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı: Program Geliştirme ve Öğretim, Öğrenme ve Öğretme Süreçleri I ve II, İletişime Giriş, Eğitim Teknolojisi, Program Geliştirme Uygulaması, Öğretme Yöntem ve Teknikleri, Program Değerlendirme, Öğretim Denetimi, Ülkemizde Program Geliştirme Semineri, Okullarda Rehberlik Hizmeti ve İstatistik III. Bu dersler üç krediliktir.

2. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı: İstatistik III, Varyans Analizi, Psikolojik Test Geliştirme I ve II, Anket Geliştirme Teknikleri,

Örnekleme Teknikleri, Meslek Seçme ve Yerleştirme, Test Geliştirme Uygulaması, Program Geliştirme ve Öğretim, Eğitim Teknolojisi. Bu dersler üç krediliktir.

3. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı: İletişim Psikolojisi, Kişilik ve Uyum Problemleri, Psikolojik Testler, Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri, Rehberlik Örgütü ve Personel Yönetimi, Test Dışı Ölçme Teknikleri, Mesleki Rehberlik, Grupla Psikolojik Danışma, Davranış Bozuklukları, Gelişim Sorunları, Alan Çalışması I ve II, Rehberlik ve Psikolojik Danışmada Çağdaş Akımlar, Yüksek Öğretimde Kişilik Hizmetleri. Bu dersler üç krediliktir. İki kredilik dersler ise, Mesleki Sorumlulukları ve Ahlâk İlkeleri, Psikolojik Ölçme Aracı Geliştirme, Kişiler Arası İlişkiler, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Semineri ve Kurumlarda Gözlemdir.

Seçmeli Dersler: Bu dersler öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda anabilim dalı ve ilgili bir konuda kendilerini daha iyi geliştirmeleri ya da eğitimle ilgili başka bir alanı kendilerine yan alan seçmelerine olanak sağlamak amacıyla programa konulmuştur.

Seçmeli dersler anabilim dallarına göre değişmektedir. Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı programında yeralan seçmeli dersler, Aile İlişkileri ve Eğitim, Kişilik ve Uyum Problemleri, Örgüt Psikolojisi ve Grup Dinamiği'dir.

Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı programındaki seçmeli dersler, Aile İlişkileri ve Eğitim, Araştırma Teknikleri II ve Programlama III'dür.

Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı programında yeralan seçmeli dersler ise, Okul Öncesi Dönemde Uyum Problemleri, Aile İlişkileri ve Eğitim, İş ve Meslek Teorisi, Endüstride Rehberlik, Bireysel Test Uygulaması, Grup Dinamiği, Temel Eğitimde Rehberlik, Yaşlılık ve Emeklilikte Uyum, Evlilik ve Aile Danışması, Programlama III ve Gençlik Sorunları Semineri'dir.

Tablo 1.2'de "Eğitim Programları ve Öğretim", "Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme" ve "Eğitimde Psikolojik Hizmetler" anabilim dallarının eğitim programlarında yeralan derslerin kredilerinin yukarıdaki dersler grubuna ve sınıflara göre dağılımı verilmektedir. Tablo incelendiğinde aşağıdaki özellikler göze çarpmaktadır.

1. Tüm anabilim dallarının programında, birinci yıl eğitime katkıda bulunan temel bilim alanları ile ilgili derslere ağırlık verilmiştir. Birinci yıl kredinin yaklaşık % 50 - 55'i bu derslere ayrılmıştır.

2. Tüm anabilim dallarında ikinci yıl programında eğitimin temelleriyle ilgili dersler ağırlık taşımaktadır. İkinci yıl toplam kredisinin yaklaşık % 70 - 80'ini bu derslere ayrılmıştır.

3. Tüm anabilim dallarına, anabilim dalı ile ilgili derslere en çok üçüncü yılda yer verilmiştir. Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı ile Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı'nda üçüncü yıl toplam kredisinin % 60'ı anabilim dalı derslerine ayrılmışken, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı'nda bu oran % 70.3'dür.

4. Dört yıllık programlar gözönünde bulundurulduğunda, Eğitim Programları ve Öğretim, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim dallarında eğitimin temelleriyle ilgili derslerin ağırlık taşıdığı görülmektedir. Bu iki anabilim dalında eğitimin temelleriyle ilgili dersler toplam kredinin % 40-43'ünü, anabilim dalı dersleri ise % 25-27'sini oluşturmaktadır. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı programında ise eğitimin temelleriyle ilgili derslerle anabilim dalı derslerinin toplam kredideki payları birbirine yakın görülmektedir. Eğitimin temelleriyle ilgili dersler toplam kredinin % 33.6'sını, anabilim dalı dersleri ise % 34.2'sini oluşturmaktadır.

5. Anabilim dallarının programlarında yeralan derslerin toplam kredilerine bakıldığında, mezuniyet için en fazla krediyi gerektiren anabilim dalının Eğitimde Psikolojik Hizmetler olduğu görülmektedir. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Programında yeralan derslerin toplam kredisi 152 iken, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'nın 138, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı'nın 142'dir.

TABLO I
Anabilim Dalları Eğitim Programlarında Yeralan Derslerin Kredi Dağılımları

Anabilim Dalları	Sınıf	Derslerin Sınıflaması											
		Bölüm Dışı		Temel Bil.		Eğit. Te.		Anb. Da.		Seçmeli		Toplam	
		Kredi	%	Kredi	%	Kredi	%	Kredi	%	Kredi	%	Kredi	%
Eğit. Prog. ve Öğretim	1	4	11.4	18	5.14	13	37.2	-	-	-	-	35	100
	2	2	5.4	3	8.1	29	78.4	-	-	3	8.1	37	100
	3	2	5.7	-	-	9	25.7	21	60	3	8.6	35	100
	4	2	6.5	-	-	9	29	17	54.8	3	9.7	31	100
Toplam	10	10	72	21	15.2	60	43.5	38	27.5	9	6.6	138	100
Eğit. Ölçme ve Değerlendirme	1	4	10.5	21	55.3	13	34.2	-	-	-	-	38	100
	2	2	5.4	3	8.1	29	78.4	-	-	3	8.1	37	100
	3	2	5.7	-	-	6	17.1	21	60	6	17.1	35	100
	4	2	6.3	-	-	6	28	15	46.9	6	18.8	32	100
Toplam	10	10	7	24	16.9	57	40.1	36	25.4	15	10.6	142	100
Eğit. Psikolojik Hizmetler	1	4	11.4	18	5.14	13	37.2	-	-	-	-	35	100
	2	2	5	3	7.5	29	72.2	3	7.5	3	7.5	40	100
	3	2	5.4	-	-	3	8.1	26	70.3	6	16.2	37	100
	4	2	5	-	-	6	15	25	57.5	9	22.5	40	100
Toplam	10	10	6.6	21	13.8	51	33.6	32	34.2	18	11.8	152	100

İlgili Araştırmalar

Yapılan literatür incelemesi sırasında üniversite öğrencilerinin mesleki beklentileri üzerine Türkiye'de yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yabancı ülkelerde bu konu ile ilgili çalışmalar olmasına karşın bu araştırmaların yer aldığı literatürde kitapların üniversite kütüphanelerinde bulunmaması nedeniyle bu kaynaklara ulaşılmamıştır.

Erişilebilir kaynaklarda yer alan araştırmaların büyük bir kısmı öğrencilerin eğitimsel ve mesleki beklentilerini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yöneliktir.

Bu araştırmalara göre öğrencilerin mesleki beklentilerinin oluşmasını etkileyen faktörlerden biri, babanın mesleği ve ailenin çocuktan beklentileridir. Kazamias, Türk lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin mesleki beklentileri ile babalarının meslekleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu bulmuştur (Kazamias, 1966). Günçer de Ankara'daki 470 lise öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada öğrenciler arasındaki mesleki beklenti değişkenliğinin önemli bir kısmının babanın mesleki statüsü ile açıklanabildiğini göstermiştir (Günçer, 1985). Mc Nair ve Duane Brown (1983) Amerika'da 10. sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada ebeveynlerin hem kız hem de erkek öğrencilerin mesleki beklentilerini etkilediklerini bulmuştur.

Ailenin yanı sıra çocuğun okuldaki yaşantıları ve öğretmenin öğrenciden beklentilerinin de öğrencinin kendisi hakkındaki akademik beklentisini etkilediğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Stipek (1981), araştırmasında, ilkokulun başında öğrencilerin kendi akademik performanslarını olumlu olarak algıladıklarını, bunun öğretmenlerin öğrenci başarısı hakkında verdiği dönütlerle değiştiğini sonucunu bulmuştur. Tom Y. H., David, Cooper H. ve Mc Graw Mary (1984) ilkokul öğretmenleri üzerinde yaptıkları araştırmada, öğrencilerin sosyo ekonomik statülerinin öğretmenlerin beklentilerini etkilediğini, öğretmenlerin düşük sosyo ekonomik statüdeki öğrencilere göre orta sosyo ekonomik statüdeki öğrencilerin daha başarılı olmasını ve daha yüksek mesleki statüye sahip olmalarını beklediklerini göstermiştir.

Bu faktörlerin yanı sıra, Günçer (1985) lise mezunları üzerinde yaptığı araştırmada, öğrencilerin mesleki beklentilerinin devam ettikleri programa göre değiştiğini bulmuştur. Bu araştırmaya göre Fen Programı'na devam eden öğrencilerin mesleki beklentileri Fen Edebiyat Programı'na devam edenlerden daha yüksektir.

Carl Braun (1976), öğrencilerin kendileri, öğretmenlerin öğrenciler hakkındaki beklentileri ile ilgili araştırmaları inceleyerek bir model geliştirmiştir. Bu modele göre, öğrencinin zeka testi sonuçları, cinsiyeti, adı, ait olduğu etnik grup, fiziksel özellikleri, önceki başarıları, sosyo ekonomik statüsü öğretmenin öğrenci hakkındaki beklentilerini etkilemektedir. Öğretmenin öğrenciler hakkındaki beklentileri ise, öğretmenin öğrencileri gruplamasını, verdiği ipuçlarını, sınıf içi etkileşimin sıklığı, dönütlerin, pekiştiricilerin, eylem ve soruların farklılaşmasına neden olmaktadır. Öğretmenin bu davranışları ise öğrencilerin beklentilerini etkilemektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından biri öğrenci başarısını arttırmak ve toplumun ihtiyacı olan insan gücünü yetiştirmektir.

Öğrencilerin okul başarılarını etkileyen birçok faktör vardır. Bunların bir kısmı öğretim hizmetinin niteliğinden, bir kısmı öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal özelliklerinden, bir kısmı ise çevreden kaynaklanmaktadır (Walberg, 1984).

Bu araştırmada öğrencilerin duyuşsal özellikleri ile yakından ilişkili bir değişken olan öğrencilerin mesleğe yönelik beklentileri ele alınmıştır. Araştırmacıyı, öğrencilerin mesleki beklentilerini incelemeye yönelten, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencileri ve öğretim elemanları üzerindeki gözlemleridir. Bu gözlemlere göre, öğrenciler bölüme girdikleri ilk yıldan itibaren mezun olduktan sonra bir iş bulabilecek miyim ya da nerede çalışacağım kaygısını taşımaktadırlar. Öğretim elemanları ise öğrencilerde gözlenen derse ve çalışmaya karşı güdü eksikliğini öğrencilerin bu kaygısına bağlama eğilimi göstermektedirler.

Öğrencilerin işbulma kaygıları onların mesleki beklentilerinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Eğitimde yapılan araştırmalar ise öğrencilerin eğitimsel ve mesleki beklentilerinin onların eğitim ve mesleki başarılarını önemli derecede yordadığını göstermektedir (Günçer, 1982). Bu nedenle öğrencilerin mesleki beklentilerinin olumlu yönde geliştirilmesi öğrenci başarısı açısından önemli görünmektedir.

Bu araştırmada öncelikle, öğrenciler üzerindeki gözlemlerin doğruluğu test edilmek amacıyla düzenlenmiştir. Araştırmada, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümüne devam eden öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklentilerinin nasıl olduğu, beklentilerin anabilim dallarına, sınıflara ve cinsiyete göre değişip değişmediği ve öğrencilerin beklenti puanları ile akademik başarıları arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklentileri yalnız meslekleri ile ilgili işbulma hakkındaki yargıları ile sınırlı kalmamaktadır. Mesleki beklentiler aynı zamanda öğrencilerin gelecekte mesleklerinde gösterecekleri performansları hakkındaki yargılarını da kapsamaktadır. Bu yargılar ise büyük ölçüde öğrencilerin eğitimleri süresinde kazandıkları mesleki bilgi ve becerileri ne derecede uygulayabilecekleri hakkındaki düşüncelerine, eğitim ortamında geçirdikleri yaşantılara bağlıdır. Diğer bir deyişle, öğrencilerin mesleki beklentilerinin bir kısmı devam ettikleri eğitim programının etkisiyle oluşur. Bu nedenle araştırma sonuçlarının uygulanmakta olan eğitim programlarının öğrencilerin mesleki beklentilerini geliştirmede ne derece etkili olduğu ve programların öğrencilerin mesleki eğitim ihtiyaçlarını ne derece karşıladığı hakkında da bilgi vermesi beklenmektedir.

Problem Cümlesi

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü öğrencilerinin meslekleri ile ilgili beklentileri, devam ettikleri anabilim dalı, sınıf ve cinsiyetlerine göre değişmekte midir? Öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklentileri ile akademik başarıları arasında bir ilişki var mıdır?

Alt Problemler

1. Öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklenti puanları devam ettikleri anabilim dalına göre değişmek midir?

2. Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'na devam eden öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklenti puanları sınıflara göre değişmekte midir?

3. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı'na devam eden öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklenti puanları sınıflara göre değişmekte midir?

4. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı'na devam etmekte olan öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklenti puanları sınıflara göre değişmekte midir?

5. Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı'na devam etmekte olan öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklenti puanları cinsiyetlerine göre değişmekte midir?

6. Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı'na devam eden öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklenti puanları cinsiyetlerine göre değişmekte midir?

7. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı'na devam eden öğrencilerin meslekle ilgili beklenti puanları cinsiyetlerine göre değişmekte midir?

8. Öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklenti puanları ile akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Tanımlar

Meslekle İlgili Beklenti: Öğrencilerin, meslekleri ile ilgili beklentilerini ölçen ölçme aracından elde ettikleri puan.

Akademik Başarı: Öğrencilerin, buldukları sınıf dahil olmak üzere sorumlu oldukları tüm derslerden aldıkları notların aritmetik ortalaması.

Sayıtlılar

Bu araştırmanın temelinde aşağıdaki sayıtlılar yer almaktadır.

1. Öğrencilerin ölçme aracına verdikleri cevaplar kendi gerçek görüşlerini yansıtmaktadır.

2. Öğrencilerin akademik başarı puanları gerçek başarılarını yansıtmaktadır.

Sınırlamalar

Bu çalışmada öğrencilerin yalnız meslekleri ile ilgili beklentileri ele alınmıştır. Öğrencilerin diğer konulardaki beklentileri araştırma dışında tutulmuştur.

BÖLÜM II YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın evreni, örnekleme, alt problemlere cevap aranırken gerekli verilerin elde edilmesinde kullanılan ölçme aracının hazırlanması, verilerin toplanması ve analize hazırlanması ile verileri anlamlı hale getirmede kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 1987 - 88 öğretim yıllarında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ), Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme (EÖD) ve Eğitimde Psikolojik Hizmetler (EPH) Anabilim

dallarına devam eden öğrencilerdir. Veri toplama aracının uygulandığı günler sınıfta bulunan 299 öğrenci ise araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Bu öğrencilerin 99'u Eğitim Programları ve Öğretim, 97'si Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme ve 103'ü Eğitimde Psikolojik Hizmetler anabilim dalına devam etmektedir. Örnekleme dahil olan öğrencilerin anabilim dallarına ve sınıflara göre dağılımı Tablo 2.1'de verilmektedir.

TABLO 2.1
Örnekleme Oluşturan Öğrencilerin Anabilim Dallarına ve Sınıflara Göre Dağılımı

ANABİLİM DALI	Sınıflar				Toplam
	1	2	3	4	
Eğitim Prog. ve Öğr.	29	27	21	22	99
Eğitimde Ölç. ve Değ.	26	27	21	23	97
Eğitimde Psi. Hizm.	26	30	26	21	103
Toplam	81	84	68	66	299

Veri Toplama Araçları

Araştırmada alt problemlere cevap aranırken kullanılan veriler, "Öğrencilerin Meslekleri ile İlgili Beklentileri" adlı ölçme aracından ve Hacettepe Üniversitesi Öğrenci İşleri Müdürlüğünden alınan öğrenci kayıtlarından elde edilmiştir.

A. Öğrencilerin Gelecekleri ile ilgili Beklentileri Envanteri: Bu envanter araştırmacı tarafından geliştirilmiş Likert tipi bir ölçme aracıdır. Aracın geliştirilmesi sırasında aşağıdaki işlemler yapılmıştır.

1. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümüne devam eden 50 öğrenciden, meslekleri ile ilgili beklentilerini kısa bir kompozisyon halinde yazmaları istenmiştir.

2. Öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlar incelenerek öğrencilerin mesleki beklentilerini gösterebilecek 9 olumlu 8 olumsuz 18 madde belirlenmiştir.

3. Bu maddeler "Tamamen Katılıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum" ve "Tamamen Katılmıyorum" olmak üzere 5 kategoride ölçeklenmiştir.

4. Ölçek Eğitim Bilimleri Bölümüne devam eden 60 kişiye uygulandıktan sonra, olumlu ifade edilmiş maddeler "Tamamen Katılıyorum" kategorisinden başlayarak sırayla 4, 3, 2, 1, 0 olarak, olumsuz ifade edilmiş maddeler ise aynı kategoriden başlayarak 0, 1, 2, 3, 4 olarak puanlanmıştır.

5. SPSS paket programı kullanılarak madde test korelasyonları hesaplanmış ve faktör analizi yapılmıştır. Bu analizler sonucunda madde test korelasyonu düşük ve faktör analizinde temel faktör dışında yer alan 3 madde ölçekten çıkarılmıştır.

6. Böylece 7'si olumlu 7'si olumsuz ifadeli cümleden oluşan 14 maddelik bir ölçme aracı elde edilmiştir. Bu aracın alfa iç tutarlılık kat sayısı 0.90 olarak hesaplanmıştır. Araç araştırmada öğrencilerin meslekleri ile ilgili beklentilerini belirlemede kullanılmıştır.

Ölçek uygulanırken, örnekleme oluşturan öğrencilerin ölçekteki her maddenin karşısında yer alan "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Tamamen Katılmıyorum" kategorilerinden kendilerine uygun buldukları seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Ölçek puanlanırken olumlu cümleler için "Tamamen Katılıyorum"dan başlayarak 4, 3, 2, 1, 0 ve olumsuz cümleler için yine "Tamamen Katılıyorum" kategorisinden başlayarak 0, 1, 2, 3, 4 puanlarından öğrencilerin işaretledikleri seçeneğe denk düşeni verilmiştir. Her öğrencinin 14 maddeden işaretledikleri seçeneklerin değerlerinin toplamı, o öğrencinin mesleği ile ilgili beklenti puanı olarak belirlenmiştir. Alınabilecek en yüksek puan 56, en düşük puan ise 0'dır.

B. Öğrencilerin Akademik Başarı Puanları: Araştırmada öğrencilerin akademik başarılarının belirlenmesinde aldıkları tüm derslerdeki ağırlıklı ortalaması esas alınmıştır.

Bu puanlar Hacettepe Üniversitesi Öğrenci İşleri Müdürlüğü'ndeki kayıtlardan elde edilmiştir. Üniversite her öğretim yılı sonunda, bilgisayar yardımıyla öğrencilerin akademik başarı ortalamalarını hesaplamaktadır. Ortalamalar 4.00 - 0.00 puanları arasında değişmektedir. Araştırmada kullanılan akademik başarı ortalamaları, 1. sınıf için 1. sınıfta aldıkları tüm dersleri, 2. sınıf için 1. ve 2. sınıfta aldıkları tüm dersleri, 3. sınıf için 1., 2. ve 3. sınıfta aldıkları tüm dersleri 4. sınıf için ise 1., 2., 3. ve 4. sınıfta aldıkları tüm dersleri kapsamaktadır.

Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplama araçlarıyla elde edilen verilerin istatistiksel analizleri büyük ölçüde "Micro Statistics" paket programı kullanılarak bilgisayarda gerçekleştirilmiştir. Programda yer almayan analizler ise araştırmacı tarafından elde hesaplanmıştır.

1. Tek Yönlü Varyans Analizi: Araştırmada, 1., 2., 3., ve 4. alt problemlere cevap aranırken tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunun anlamlı olduğu alt problemlerde, farkın kaynağını saptamak amacıyla Scheffé Testi kullanılmıştır.

2. t testi: Araştırmada 5., 6. ve 7. alt problemlere cevap aranırken bağımsız t testi kullanılmıştır.

3. Korelasyon: Araştırmanın 8. ve 9. alt problemlerine cevap aranırken öğrencileri meslekleri ile ilgili beklenti puanları ile akademik başarıları arasındaki ilişki korelasyon kat sayısı hesaplanarak bulunmuştur. Ayrıca elde edilen değerlerin önem kontrolü yapılmıştır.

* Devamı gelecek sayıdadır.